

VELIKA PLANINA - STAVBNA DEDIŠČINA

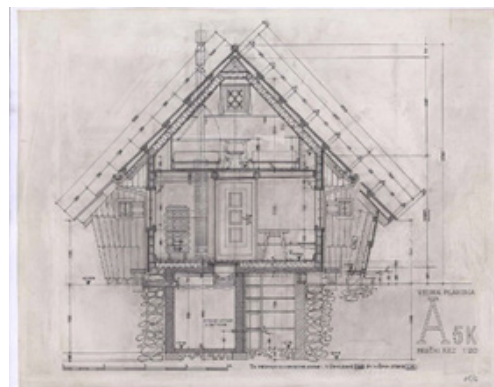
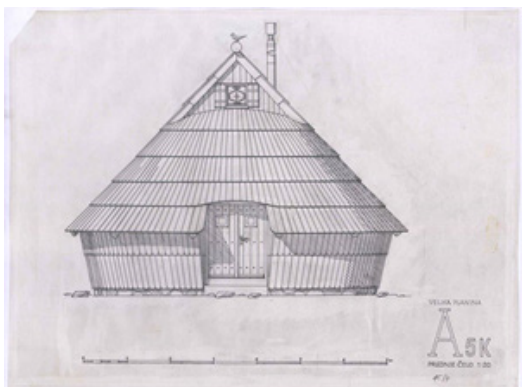
Velikoplaninske pašnike so že stoletja s pridom uporabljali, o čemer pričajo številne najdbe o pastirski kulturi. Kmetje so si za potrebe paše živali v poletnih mesecih, postavljali lesene **bajte**¹. Med obema vojnama je bila Velika planina priljubljena tudi že za turiste in smučarje.

Do leta 1930 so bile bajte srednjeveške ovalne ognjiščnice, pokrite s šotorasto **skodlasto streho**², brez stropa in okna, mize in stola, s podom iz ilovice in z odprtim ognjiščem.

V drugi svetovni vojni, pozimi 1944/45 so nacisti požgali skoraj vse bajte, grajene v tradicionalni ovalni obliki in leseno kapelo Marije Snežne, kar je bil hud udarec za prastaro pastirsko arhitekturo. Po vojni so pričeli z obnovo, a v izvorni obliki je nastala le Peskarjeva bajta, ki je danes muzej.

Po vzoru pastirskih bajt je Plečnikov učenec **arhitekt Vlasto Kopač** na zahodnem delu planine zasnoval več tipov počitniških hiš. Koče nimajo številok, ampak so poimenovane po gorskem rastlinju in živalih. Pri načrtovanju je ohranjal tradicijo in hkrati upošteval potrebe sodobnega časa. Izhajal je iz spoznanja, da se sodobni človek bolje počuti v manjši, leseni, po človekovem merilu ukrojeni koči kot v velikem planinskem hotelu. V Muzeju za arhitekturo in oblikovanje hranimo arhitektove skice, načrte in fotografije.

Vlasto Kopač, Velika planina, A5K, prednje čelo in prečni rez, 1 : 20, črnilo na transparentnem papirju, hrani MAO

¹**bájta -e ž**, majhna, preprosta hiša, zasilno, občasno prebivališče, kočja: oglarska, planšarska bajta

²**Skodla** je glavni gradbeni element bajte na Veliki planini. To je klana, smrekova ali macesnova deščica za prekrivanje streh.

Velika Planina je tudi danes tako v poletnih kot zimskih mesecih priljubljena točka za ljubitelje gora, smučanja in kulturne dediščine. V pastirskem naselju je še vedno aktivnih nekaj pastirjev, kjer lahko poskusimo znameniti sir trnič, kisló mleko in žgance ter prisluhnemo pripovedim o mitoloških bitjih...

Skupaj s starši obiŝči Veliko Planino in izdelaj maketo, svojo miniaturno leseno bajto.

Izreži trak iz kartona in nanj vzporedno prilepi lesene paličice (od sladolednih lučk), zvij in poveži obe stranici. Oblikuj še stožec za streho. Če si spreten se preizkusi v prekrivanju strehe s skodlami. 😊

S prijatelji lahko izdelate maketo pastirskega naselja.